

İlgili Kanun / Madde
5510 S. SSGSK/5

T.C.
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/16229

Karar No. 2025/5068

Tarihi: 27.03.2025

- EV HİZMETLERİNDE SİGORTALI SAYILMA-NIN KOŞULLARI
- EV HİZMETLERİ EVDE YAPILAN İŞ AYRIMI
- EV HİZMETLERİNDE SÜREKLİ ÇALIŞMADAN ANLAŞILMASI GEREKEN
- EV HİZMETLERİNDE SİGORTALI ÇALIŞMA-NIN TESPİTİNDE DİKKATE ALINACAK OLGULAR

ÖZETİ: Sigortalı sayılmak için, ücret ve sürekli çalışma birlikte arandığından, her iki koşulun da gerçekleşmiş olması gerekir. Hizmet karşılığı ücret alınmıyorsa veya ücret alınmakla birlikte çalışmada süreklilik yoksa bu tür çalışmayı sigortalı çalışma saymak mümkün değildir.

Evde yapılan işle, ev hizmetleri arasında bazı farklılıkların da tanımlanması gerekir. Ev hizmeti evde yapılmakla birlikte, herhangi bir iş olmayıp doğrudan yaşanan mekâna yönelik bir iştir. Yaşanan konutla doğrudan bağlantı içerisindedir. Doğrudan eve ve ev yaşamına yöneliktir. Dolaylı olarak ev yaşamına katkıda bulunan, onu kolaylaştıran hizmetlerdir. Ev hizmetinin doğrudan eve veya ev yaşamına yönelik olması gerekir. Ev hizmeti evden soyutlanamaz. ... Bir işin ev hizmeti sayılabilmesi için yapılan işin evde gündelik yaşamın gerektirdiği faaliyetler kapsamında ev yaşamının gündelik, olağan gereksinmelerini karşılayan işlerdir... Öğretide ev hizmetleri, evde gündelik yaşamın gerektirdiği; temizlik, yemek,

çamaşır, ütü, çocuk bakımı, mürebbiyelik gibi işler olarak kabul görmektedir. Ev hizmetleri çalışanları ise uşak, kahya, hizmetçi, temizlikçi, aşçı, çocuk bakıcısı, bahçıvan, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı vb. evin gündelik işleyişine ilişkin faaliyetleri yürüten kişiler olarak kabul görmektedir.

Yukarıda ayrıntıları açıklandığı üzere, “ev hizmetleri” 506 sayılı Kanun ile tamamen sigortalılık dışında tutulmuş iken 2100 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ev hizmetlerinde sadece “ücretle ve sürekli olarak çalışanlar” sigortalı sayıldıklarından, bu kişilerin sigortalı olarak kabul edilebilmesi için önemli olan, ev hizmetinde geçen çalışmanın ücretle yapılması ve sürekli olmasıdır.

Sürekli çalışma kavramı yönünden uygulamada, haftanın çoğu ev işlerinde geçirilmiş ve çalışma bir süre devam etmişse, bu çalışma sigortalı çalışma olarak değerlendirilmekte, süreklilik için çalışmanın belli bir yoğunluğa ulaşması aranmaktadır.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler doğrultusunda, Mahkemece öncelikle, davacıya davalıya ait evde ev hizmetleri kapsamında hangi işleri yaptığı ayrıntılı bir şekilde sorulmalı, davalıya ait evde, uyuşmazlık konusu dönemde, bakıma muhtaç birinin olup olmadığı, bakım düzeyinin ne şekilde olduğu, davacının bu kapsamda hangi işleri yaptığı tanıklardan sorulmalı, varsa ifadeler arasındaki çelişkiler giderilmeli, ev hizmetlerinde geçen çalışmalar tereddütsüz şekilde konulmalı ve çalışmanın kısmi süreli olup olmadığı belirlendikten sonra varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalılar vekili ve feri müdahil Kurum vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçelerinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Leyla Bermekoğlu tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; davacının 2003 Nisan ayında davalıların yaşadıkları evde hem ev işlerini yapmak hem de davalıların müşterek çocuklarına bakmak için çalışmaya başladığını ve iş akdinin feshedildiği 25.03.2015 tarihine

kadar kesintisiz olarak çalıştığını ancak davalıların bu çalışmaları SGK'ya bildirmediklerini belirterek davacının 2003 Nisan - 25.03.2015 tarihleri arasında davalılara ait iş yerinde kesintisiz olarak çalıştığının tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalılar vekili cevap dilekçesinde özetle; davalılara husumet yöneltilemeyeceğini, davalı Fatma Zeynep İbiş ev hanımı olduğundan çocuklarının bakımını başkasına bırakmasının mümkün olmadığını, davacının, davalılarınnevinehaftada1 ya da en fazla2 gün temizlik için gelen ve gündelikçi olarak çalışan şeklinde tabir edilen bir kişi olduğunu, 6552 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca sigortalılık kapsamında olabilmesi için ayda en az 10 gün çalışması gerektiğini savunarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Feri müdahil Kurum vekili cevap dilekçesinde; davanın reddini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davanın kısmen kabulü ile davacının, davalılara ait ev işyerinde 15.04.2003-25.03.2015 tarihleri arasında haftanın 3 günü ayda 12 gün olacak şekilde kısmi süreli olarak çalıştığının tespitine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile somut olayda; davacının; hüküm altına alınan 15.04.2003-25.03.2015 tarihleri arasında davalıların evinde haftada 3 gün olmak üzere ayda 12 gün ev hizmetlerinde çalıştığının; dinlenen davacı ve davalı tanıkları ile komşu iş yeri tanıklarının beyanları ve toplanan diğer deliller ile doğrulanması; dosya kapsamı, Mahkemece toplanan deliller ve İlk Derece Mahkemesi gerekçesi hep birlikte değerlendirildiğinde İlk Derece Mahkemesince verilen kararda herhangi bir isabetsizlik görülmediğinden yerinde görülmeyen istinaf başvurularının HMK'nın 353/1-b-1 maddesi gereğince esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

1- Davalılar vekili temyiz dilekçesinde; husumet itirazlarının Mahkeme tarafından dikkate alınmadığını, hizmet tespit davaları kamu düzenini ilgilendirdiğinden davacının iddianın hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak şekilde ispatlanması gerektiğini, eksik inceleme sonucu gerekli ispat koşulu sağlanmaksızın hüküm kurulduğunu, davanın reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

2- Feri müdahil Kurum vekili; hak düşürücü sürenin dikkate alınmadığını, davacının dava konusu tarihler arasında davalıların yanında çalıştığına ilişkin somut bir delil sunulmadığını, davanın reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davacının 2003 Nisan - 25.03.2015 tarihleri arasında davalılara ait evde tam zamanlı olarak çalıştığına ilişkin hizmet tespiti istemine ilişkindir.

Davanın yasal dayanağı 506 sayılı Kanun'un 79/10. ve 5510 sayılı Kanun'un 86/9. maddeleri olup bu tür sigortalı hizmetlerin tespitine ilişkin davaların, kamu düzeniyle ilgili olduğu ve bu nedenle de özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütülmesinin zorunlu ve gerekli bulunduğu açıktır. Bu çerçevede, hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, bu tür davalarda tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyip, gerek görüldüğünde resen araştırma yapılarak kanıt toplanabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Öte yandan uyuşmazlığın çözümü için ev hizmetlerinde çalışanlar yönünden mevzuatın incelenmesi gerekmektedir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 3. maddesi sigortalı sayılmayanları düzenlemiş ve Kanun'un 3. maddesinin I/D bendinde, ev hizmetlerinde çalışanların tamamı sigorta kapsamı dışında tutulmuştur. Başlangıçta ev hizmetlerinde sürekli veya süreksiz çalışanların tümü 506 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulmuş iken, 506 sayılı Kanun'un mülga 3. maddesinin I/D bendinde 11.08.1977 tarihli 2100 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle ev hizmetlerinde ücretle ve sürekli çalışanlar sosyal sigorta kapsamına dahil edilerek, sigortalı sayılmışlardır.

01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda ise sigortalı sayılmayanlar 6. maddede de düzenlenmiş olup, 6. maddenin c bendine göre, "Ev hizmetlerinde süreksiz olarak çalışanlar ile ev hizmetlerinde hizmet akdi ile sürekli çalışmasına rağmen, haftalık çalışma sürelerinin 4857 sayılı İş Kanunu'nda belirtilen sürelerden az olması nedeniyle, aylık kazançları prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olanlar" sigortalı sayılmamış iken 17.04.2008 tarih ve 5754 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile 5510 sayılı Kanun'un 6. maddesinin c bendi "Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)" şeklinde değiştirilmiştir.

Ancak, 6552 sayılı Kanun'un 55. maddesi ile 5510 sayılı Kanun'a "ev hizmetlerinde çalışanların sigortalılığı" başlıklı ek 9. madde ilave edilmiş ve bu düzenleme 01.04.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna paralel olarak 10.09.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanun'un 40. maddesiyle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun sigortalı sayılmayanları düzenleyen 6. maddesinin c bendinde yer alan "(ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)" ibaresi "(Kanun'un ek 9. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında sigortalı olanlar ile ücretle aynı kişi yanında ay içinde 10 gün ve daha fazla süreyle çalışanlar hariç)" şeklinde değiştirilmiş ve bu değişiklik de 01.04.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu yeni düzenleme çerçevesinde ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan çalışanlar, Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmaktadır. Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar için ise kanunda belirtilen oranda iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi ödenmesi gerekmektedir. Bu düzenleme 10 günden az çalışanları uzun vadeli sigorta kolları bakımından kapsam dışı bırakmaktadır. (TBB Dergisi 2015 (120) A. Eda Manav)

Diğer yandan, 5510 sayılı Kanun'unda 6552 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce verilen Hukuk Genel Kurulu'nun 05.02.2014 tarih ve 2013/10-2280 E., 2014/65 K. sayılı ilamında, ev hizmetlerinde çalışma ile ilgili davaların hukuki niteliği ve ispat şekline ilişkin ilkeler şu şekilde belirtilmiştir;

"...İş mevzuatı yönünden, ev hizmetlerinin, gerek mülga 1475 sayılı İş Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasında, gerekse 4857 sayılı İş Kanunu'nun. 4. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hükümler ile bu Kanun'ların uygulama alanı dışında bırakıldığı görülmektedir.

Sosyal güvenlik mevzuatı açısından ise gerek mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu gerekse 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında sigortalı olabilmek üç temel koşula bağlanmıştır. Bu koşullar; hizmet akdi ile çalışma, işin işverene ait işyerinde yapılması ve mülga 506 sayılı Kanun'un 3. ve aynı yöndeki 5510 sayılı Kanun'un ise 6. maddesi kapsamında olmamak olarak sıralanabilir. 506 sayılı Kanun'un 3. maddesi sigortalı sayılmayanları; diğer bir ifade ile anılan Kanun kapsamına alınmayanları sıralamaktadır.

Buna göre mülga 506 sayılı Kanun'un "Sigortalı Sayılmayanlar" başlıklı 3. maddesi uyarınca: "Aşağıda yazılı kimseler bu Kanunun uygulanmasında sigortalı sayılmazlar.

D) (Değişik: 11.8.1977 - 2100/1 md.) Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)..."

Yine 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalı Sayılmayanlar" başlıklı 6. maddesi uyarınca; "...bu Kanun'un kısa ve uzun vadeli sigorta kolları hükümlerinin uygulanmasında;

...c) (Değişik: 17.4.2008-5754/4 md.) Ev hizmetlerinde çalışanlar (ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç)...4. ve 5. maddelere göre sigortalı sayılmaz."

Buna göre ev hizmetleri, mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun ilk halinde Kanun kapsamı dışında bırakılmış iken, 24.08.1977 tarih ve 16037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 24.11.1977 tarihinde yürürlüğe giren 11.08.1977 tarih ve 2100 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yapılan değişiklik ile mülga 506 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (D) bendinde yapılan düzenleme uyarınca, ev

hizmetlerinde “ücretle ve sürekli çalışanlar” anılan maddede yer alan istisnalar içinden çıkarılmış, 5510 sayılı Kanun’un 6.maddesi ile de aynı yöndeki uygulamaya devam edilmiştir.

Görüldüğü üzere, anılan maddeler uyarınca, ev hizmetlerinde çalışanlar; ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç, bu Kanun’ların uygulanmasında sigortalı sayılamazlar.

Sigortalı sayılmak için, ücret ve sürekli çalışma birlikte arandığından, her iki koşulun da gerçekleşmiş olması gerekir. Hizmet karşılığı ücret alınmıyorsa veya ücret alınmakla birlikte çalışmada süreklilik yoksa bu tür çalışmayı sigortalı çalışma saymak mümkün değildir.

Buna göre, diğer koşulları gerçekleştirmiş olanlar eğer anılan maddelerin kapsamına giriyorlarsa, sigortalı sayılamayacak ve 506 veya 5510 sayılı Kanun’larda düzenlenen haklardan yararlanamayacaklardır.

Yeri gelmişken belirtilmelidir ki, mülga 1475 sayılı İş Kanunu’nun 5/1. maddesi ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun 4/1. maddeleri uyarınca, İş Kanun’ları hükümleri ev hizmetlerine ve ev hizmetleri çalışanlarına uygulanamayacak, bu işler ve bu işleri yapan kişiler Borçlar Kanunu’nun hizmet akdini düzenleyen hükümlerine tabi olacaklardır.

Evde yapılan işle, ev hizmetleri arasında bazı farklılıkların da tanımlanması gerekir. Ev hizmeti evde yapılmakla birlikte, herhangi bir iş olmayıp doğrudan yaşanan mekâna yönelik bir iştir. Yaşanan konutla doğrudan bağlantı içerisindedir. Doğrudan eve ve ev yaşamına yöneliktir. Dolaylı olarak ev yaşamına katkıda bulunan, onu kolaylaştıran hizmetlerdir. Ev hizmetinin doğrudan eve veya ev yaşamına yönelik olması gerekir. Ev hizmeti evden soyutlanamaz. ... Bir işin ev hizmeti sayılabilmesi için yapılan işin evde gündelik yaşamın gerektirdiği faaliyetler kapsamında ev yaşamının gündelik, olağan gereksinmelerini karşılayan işlerdir... Öğretide ev hizmetleri, evde gündelik yaşamın gerektirdiği; temizlik, yemek, çamaşır, ütü, çocuk bakımı, mürebbiyelik gibi işler olarak kabul görmektedir. Ev hizmetleri çalışanları ise uşak, kahya, hizmetçi, temizlikçi, aşçı, çocuk bakıcısı, bahçıvan, şoför, bekçi, hayvan bakıcısı vb. evin gündelik işleyişine ilişkin faaliyetleri yürüten kişiler olarak kabul görmektedir ...

Yukarıda ayrıntıları açıklandığı üzere, “ev hizmetleri” 506 sayılı Kanun ile tamamen sigortalılık dışında tutulmuş iken 2100 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ev hizmetlerinde sadece “ücretle ve sürekli olarak çalışanlar” sigortalı sayıldıklarından, bu kişilerin sigortalı olarak kabul edilebilmesi için önemli olan, ev hizmetinde geçen çalışmanın ücretle yapılması ve sürekli olmasıdır.

Sürekli çalışma kavramı yönünden uygulamada, haftanın çoğu ev işlerinde geçirilmiş ve çalışma bir süre devam etmişse, bu çalışma sigortalı çalışma olarak değerlendirilmekte, süreklilik için çalışmanın belli bir yoğunluğa ulaşması aranmaktadır.

Mülga 506 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun uyarınca “iş” tanımı açık olup, burada “iş” ev hizmetidir. Bu nedenle ölçü, işin niteliği değil ev işinde çalışanın, bu işte ne kadar süre çalıştığıdır. Ev işlerinde çalışma devamlı ise sürekli sayılacak, devamlılık yoksa, iş belirsiz aralıklarla geçici olarak ya da çağrı üzerine yapılıyorsa süreksiz sayılacaktır...”

Davacının davalıya ait ev hizmetleri iş yerinde 2003 Nisan- 25.03.2015 tarihleri arasında aralıksız çalışmalarının tespitini istediği eldeki davada, Mahkemece 15.04.2003-25.03.2015 tarihleri arasında haftanın 3 günü ayda 12 gün olacak şekilde kısmi süreli olarak çalıştığı tespitine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmişse de, Mahkemece verilen hükmün eksik incelemeye dayalı olduğu anlaşılmaktadır.

Dosyadaki kayıt ve belgelerin incelenmesinde; davacının talebine konu herhangi bir sigortalılık kaydının mevcut olmadığı, davalılara ait iş yerinin tescilsiz olduğu, dosya kapsamında dinlenen davacı, davalı ile kamu tanıklarının ifadelerine itibarla sonuca gidildiği ancak davacının hangi işleri yaptığı, kaç gün çalıştığı, çalışma süresinin ne kadar olduğu konularında tanık ifadelerinde bir açıklık bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler doğrultusunda, Mahkemece öncelikle, davacıya davalıya ait evde ev hizmetleri kapsamında hangi işleri yaptığı ayrıntılı bir şekilde sorulmalı, davalıya ait evde, uyumsuzluk konusu dönemde, bakıma muhtaç birinin olup olmadığı, bakım düzeyinin ne şekilde olduğu, davacının bu kapsamda hangi işleri yaptığı tanıklardan sorulmalı, varsa ifadeler arasındaki çelişkiler giderilmeli, ev hizmetlerinde geçen çalışmalar tereddütsüz şekilde konulmalı ve çalışmanın kısmi süreli olup olmadığı belirlendikten sonra varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir.

VI.KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1-Temyiz olunan İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA,**

2-İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA,**

3-Peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz eden ilgililere iadesine,
Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

27.03.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.